

Rezumat teză doctorală

Rolul ASEAN în balanța de putere regională

Drd. Voicu Alexandru Laurențiu

Conducător doctorat - Prof. Univ. Dr. Teodor Meleșcanu

Regiunea Asia-Pacific are o mixtură diversă de mari puteri rivale, dispute teritoriale nerezolvate în care care acestea sunt angrenate, memorii istorice dureroase, ideologii politice adverse și perspective diferite asupra dezvoltării, balanțe militare aflate în schimbare, iar absența instituțiilor regionale de securitate reprezintă o problemă pentru managerierea tensiunilor. Acum Asia-Pacific se regăsește într-o perioadă de tranziție, unde competiția între marile puteri este tot mai acerbă. Distribuția puterii în rândul țărilor se schimbă și este instabilă, accentuând sentimentul de imprevizibilitate și incertitudinea.

Regiunea a fost compusă după al doilea război mondial din alianțe bilaterale conduse de SUA, însă în timp s-au adăugat diverse dialoguri ad-hoc de securitate sau diverse forumuri multilaterale, bazate în special pe ASEAN, însă care pe termen lung au fost acuzate că nu au reușit să asigure rezultate de tipul reglementării relațiilor dintre marile puteri în privința înțelegerilor comune privind constrângerile, reguli de comportament în diverse situații sau conflict management, fapt argumentat de situația actuală a disputelor teritoriale maritime. Cu toate acestea, arhitectura instituțională regională bazată pe ASEAN reprezintă o componentă importantă a balanței regionale de securitate.

Actorii internaționali principali ce vor fi supuși analizei sunt ASEAN și statele sale membre, alături de China și SUA. În acest sens, lucrarea este structurată în patru părți. În prima parte, am efectuat o prezentare asupra perspectivelor privind noțiuni teoretice și conceptuale privind neorealismul, balanța de putere, dilema securității și rolul organizațiilor internaționale în sistemul internațional. În a doua parte, conținutul se concentrează pe analiza evoluției ASEAN și evidențierea principalelor sale caracteristici; prezentarea relației dintre China și SUA și ASEAN și structura instituțională condusă de aceasta și balanța dintre actorii deja menționați.

Această componentă este împărțită în două segmente: ASEAN în timpul Războiului Rece și ASEAN post-război rece. Obiectivele acestei părți sunt acelea de a analiza crearea ASEAN ca și organizație regională, modul său de organizare și analiza cooperării intra-ASEAN și capacitatea acesteia de a răspunde amenințărilor percepute. Această analiză se va baza pe noțiunea conform căreia cooperarea în cadrul ASEAN este o consecință a procesului de balansare în care s-au angajat statele membre împotriva amenințărilor externe.

În a treia parte, analiza este concentrată de prezentarea relației dintre China și SUA și ASEAN, poziția acestora față de ASEAN și structura instituțională condusă de aceasta și balanța dintre acestea. Astfel, voi urmări analiza evoluției relației post Război Rece dintre cei doi actori

cu ASEAN și tipurile de relații de putere create în contextul competiției dintre Beijing și Washington.

În primul rând, vizavi de China, voi urmări cum a evoluat perspectiva Chinei față de ASEAN, urmărind evoluția din anii '90, China privind cu suspiciune încercările ASEAN de creare a unor instituții multilaterale precum ARF, considerându-le o formă de containment. Însă la jumătatea anilor '90, a existat o schimbare de paradigmă la nivelul conducerii de la Beijing, văzând o oportunitate în inițiativele conduse de ASEAN. În al doilea rând, implicarea SUA în arhitectura instituțională regională bazată pe ASEAN a început cu adevărat la sfârșitul anilor 2000. În anii '90, focus-ul SUA era pe alianțele bilaterale pe care le are în regiune. Situația a rămas aceeași în mare parte din anii 2000, în contextul războiului împotriva terorii purtat de administrația Bush, SUA fiind angajate în arhitectura multilaterală bazată pe ASEAN în mod selectiv.

Ultima parte a lucrării este un studiu de caz, Studiul de caz se va axa pe analiza răspunsurilor instituțiilor de securitate regionale bazate pe ASEAN cu privire la situația din Marea Chinei de Sud. Motivul pentru care am ales efectuarea unui studiu de caz este reprezentat de capacitatea acestuia de a lucra cu date calitative și de a exemplifica relația de cauzalitate. Cercetarea se va concentra asupra evoluției situației în Marea Chinei de Sud, oferind o analiză empirică a ceea ce se întâmplă pe teren și a momentelor marcante din această perioadă ce au prezentat modul în care ASEAN și membrii săi în raport cu subiectul și cu relațiile SUA-China.

Obiectivele lucrării sunt următoarele:

- analiza evoluției ASEAN ca și organizație regională, modul său de organizare și analiza cooperării intra-ASEAN și capacitatea acesteia de a răspunde amenințărilor percepute.
- analiza evoluției relației post Război Rece dintre cei doi actori cu ASEAN și tipurile de relații de putere create în contextul competiției dintre Beijing și Washington.
- realizarea unui studiu de caz pentru a putea formula clar rolul ASEAN în cadrul balanței de putere regională, marcată de competiția între SUA și China și o dezvoltare a înțelegerii mai dinamicii interne a ASEAN și a constrângerilor instituționale pe care le întâmpină din cauza construcției sale.

Capitolul I. Abordarea teoretică. Neorealismul își are originea în realismul clasic, însă se îndepărtează de multe din ideile propuse de Hans Morgenthau. De exemplu, pentru ambele teorii statele reprezintă principalii actori ai politicii internaționale. Teza neorealistă este că statele sunt actori unitari și raționali într-o lume complexă. În calitate de state suverane, acestea cooperează pentru beneficii reciproce, efectuând în acest proces acțiuni de natură economică, diplomatică și militară. În virtutea capacităților de care aceste state dispun, ele pot lua decizia de a nu lua nicio acțiune, de a ataca alte state sau de a negocia și de a coopera.

Teoria neorealistă identifică structura sistemului internațional ca având rolul crucial în acest sens. Structura reprezintă un anumit set de condiții, iar această structură afectează comportamentul unităților componente, în cazul relațiilor internaționale acestea fiind statele. Statele trebuie să se supună acestor condiții pentru a rămâne competitive pe plan internațional, alternative fiind eliminarea lor din sistem, iar în acest fel ele interacționează în cadrul sistemului internațional. Conform neorealismului, principiul ordonator al sistemului internațional este anarhia, fiind astfel un sistem descentralizat, neexistând o autoritate centrală la nivel internațional. Cum am spus și mai sus, statele sunt unitățile principale ce compun sistemul internațional, iar datorită anarhiei ele sunt egale între ele, neexistând o ierarhie.

Nu există o autoritate centralizată deasupra statelor, ceea ce înseamnă că nu există nicio garanție că un stat nu va fi atacat sau invadat de altul. Aceasta încurajează statele să obțină putere pentru a deveni mai puternice și pentru a se simți în siguranță. Dorința statelor de a se proteja prin acțiuni de căutare a puterii duce la anarhie și provoacă ceea ce este numită dilema securității. Conform lui John Herz, cel ce a inventat termenul de dilemă a securității, într-un sistem anarhic, necunoașterea intențiilor celorlalți pune omul într-o dilemă, îngrijorându-se despre propria securitate, creând un cerc vicios în care acumularea de securitate a unuia duce la creșterea insecurității altora. Aceasta este o definiție importantă a unui concept atât de central relațiilor internaționale, acceptat la nivel larg de principalele școli de gândire în relațiile internaționale.

Conform lui Robert Jervis, dilema de securitate există atunci când mijloacele prin care un stat încearcă să-și sporească securitatea scad securitatea celorlalți, reprezentând fundamentul modelului spiralei, care descrie modul în care interacțiunea dintre statele care caută doar securitatea poate să alimenteze concurența și să înrăutățească relațiile politice. Astfel, din punctul de vedere al realismului structural, incertitudinea este unul dintre motivele principale pentru care statele să concureze. Statele nu pot fi niciodată sigure de intențiile altor state.

Conform acestuia, sistemul internațional caracterizat prin anarhie, adică absența unei autorități centrale capabile să aplice regulile și pedepsirea agresorilor, și incertitudinea cauzată astfel cu privire la intențiile de stat și la capacitățile militare ofensive disponibile, determină statele să se teamă în mod constant și să recurgă la mecanismele de auto-ajutorare pentru supraviețuire, încercând astfel să diminueze posibilitatea apariției agresiunii externe prin întărirea maximă a puterii: „sistemul internațional creează stimulente puternice pentru ca statele să caute oportunități de creștere a puterii în detrimentul rivalilor și să profite de acele situații atunci când beneficiile depășesc costurile. Obiectivul final al unui stat este acela de a fi hegemon în sistem” .

Astfel, în continuarea ideilor neorealismului ofensiv, scopul ultim al statelor ar trebui să fie acela de a atinge hegemonia, dominanța în regiunea sa geografică, deoarece acesta este cel mai bun mod pentru garantarea supraviețuirii în sistemul internațional. Statele, ca rezultat, caută mereu și profită de orice oportunități favorabile pentru a-și maximiza puterea. De cealaltă parte, neorealismul defensiv, care reprezintă și suportul teoretic al lucrării de doctorat propuse, statele,

înainte de toate, nu caută să își maximizeze puterea, ci caută să supraviețuiască în sistemul internațional, toate statele dorind să își păstreze poziția pe scena internațională.

Kenneth Waltz argumentează că anarhia încurajează statele să aibă un comportament defensiv și mai degrabă să mențină decât să distrugă balanța puterii. Acesta subliniază faptul că, atunci când marile puteri se comportă agresiv, potențialele victime tind să balanseze pentru a echilibra împotriva agresorului. Astfel, acumularea prea multă și rapidă a puterii de către un stat poate determina alte state să-și unească forțele împotriva lor, ajungând în final astfel mai rău decât ar fi fost dacă s-ar fi abținut să caute creșteri suplimentare de putere. Cu toate acestea, deși statele sunt înclinate în principal să se preocupe de preservarea propriei puterii și asigurarea supraviețuirii într-un sistem anarhic, acest lucru nu înseamnă că nu au preferințe, interese diferite, ceea ce în schimb că acestea nu pot adopta o politică externă ofensivă. Distribuția capacităților asigură de asemenea modificarea preferințelor statelor sub auspiciul dilemei securității.

Articolul „Cooperation under the security dilemma” al lui Robert Jervis este unul foarte important din perspectiva oferirii unei înțelegeri mai nuanțate a dilemei securității și a felului în care aceasta afectează. În cadrul acestui articol, Robert Jervis aduce în discuție două argumente principale foarte importante și anume faptul că dilema securității, unul din elementele centrale ale studiului relațiilor internaționale, este principalul element explicativ pentru a determina de ce state, chiar și într-un sistem internațional anarhic, care au obiective compatibile ajung să se regăsească într-o situație de război, depășind nivelul normal de competiție inter-statală, și totodată explică teoria sa privind balanța ofensiv defensiv.

În continuare, balanța puterii este elementul central al școlii de gândire realiste. Conform lui Morgenthau, balanța de putere poate fi înțeleasă ca și o stare de fapt, o situație în care balanța se află în echilibru sau în dezechilibru. Scopul trebuie să fie acela de a fi menținut echilibrul pentru asigurarea stabilității și prezervării tuturor unităților din sistem, fără ca vreuna dintre acestea să devină dominantă peste celelalte.

În cadrul mecanismului de balanță de putere, statele aleg să balanseze sau să se alinieze. Alinierea reprezintă acțiunea prin care statele aleg să își asigure securitatea prin ralierea la puterea dominantă. Stephen Walt, un reprezentant de seamă al neorealismului defensiv, consideră că statele balansează sau se aliază în funcție de dezechilibrele de putere din sistem, argumentând că „statele se vor alia cu sau împotriva celei mai amenințătoare puteri”. Susține astfel că teoria balanței de putere ignoră alți factori care, în argumentarea sa, contează în modul în care un decident își identifică amenințările și aliații.

Statele aleg balansarea în detrimentul alinierii, deoarece este preferabilă o alianță în care îți păstrezi integritatea și libertatea ca stat, decât într-o alianță în care ești subordonat unui hegemon. Argumentul continuă cu ideea că deoarece intențiile se pot schimba și percepțiile nu sunt de încredere, este mai sigură balansarea împotriva potențialelor amenințări decât speranța că statele puternice vor rămâne binevoitoare. În aceste condiții, balansarea este afectată de următoarele criterii: puterea agregată (cu cât sunt mai mari resursele totale ale unui stat, cu atât

mai mult reprezintă o potențială amenințare), proximitatea geografică, capabilitățile ofensive și intențiile percepute.

Având în vedere acestea, care este perspectiva neorealistă asupra instituțiilor internaționale? Ca și definiție generală, instituțiile internaționale sunt seturi de reguli menite să guverneze comportamentul internațional, acestea fiind deseori concepute ca declarații care interzic, cer sau permit anumite acțiuni. În privința instituțiilor, baza teoriei realiste a fost insistența că instituțiile internaționale sunt determinate de interacțiunea dintre puterea și interesul național în sistemul internațional.

Argumentul neoliberal pentru importanța instituțiilor face referire la faptul că instituțiile pot să atenueze concurența în domeniul securității și să promoveze pacea mondială, deoarece au capacitatea de a determina statele să respingă un comportament axat pe maximizarea puterii în cadrul sistemului internațional și să se abțină de la calcularea fiecărei mișcări importante în funcție de modul în care le afectează poziția în balanța puterii. Astfel, instituțiile internaționale au un efect independent asupra comportamentului statului care cel puțin atenuază efectele sistemului anarhic. În general, școala realistă a relațiilor internaționale nu a pus accentul pe importanța instituțiilor internaționale, considerându-le efecte secundare ale puterii și intereselor statelor.

Conform lui Mearsheimer, instituțiile internaționale nu pot avea un efect asupra comportamentului marilor puteri. Acesta recunoaște că statele acționează uneori utilizându-se de aceste instituții și beneficiază de pe urma lor, însă marile puteri sunt cele care creează și modelează instituțiile astfel încât să își mențină sau să își crească puterea, instituțiile internaționale fiind în final determinate de relațiile de putere dintre acestea. Neorealismul defensiv este însă mai conciliabil cu rolul instituțiilor internaționale în relațiile internaționale, acceptând ideea că acestea au un efect asupra comportamentului statelor. De exemplu, Stephen Krasner afirmă că statele gândesc în termeni de câștiguri relative și sunt îngrijorate de felul în care sunt distribuite aceste câștiguri în cadrul unor forme de cooperare precum instituțiile internaționale.

Însă acesta indică potențialul acestora din urmă pentru a impune o anumită metodă de împărțire a câștigurilor și de rezolva conflictele de această natură, statele cele mai puternice putându-și utiliza puterea și pârghiile de influență de care dispun împotriva statelor mai mici. Krasner notează că deși acest lucru demonstrează lipsa de independență a instituțiilor internaționale, acestea dobândesc un rol ca și organisme intermediare care ajută la negocierea aranjamentelor internaționale și la promovarea stabilității într-o anumită chestiune de interes. Joseph Grieco afirmă de asemenea importanța instituțiilor internaționale în termenii distribuției câștigurilor. Esența noțiunii sale privind instituțiile internaționale este aceea că ele pot asigura că beneficiile ce derivă din eforturile de cooperare ale statelor sunt proporțional distribuite. Dacă un stat câștigă relativ mai puțin decât altul printr-o astfel de acțiune, acesta va fi dezavantajat și astfel nu se va angaja într-un comportament cooperativ.

Grieco consideră că regimurile pot furniza informații, facilitează plăți și chiar promovează un comportament de reciprocitate care permite statelor să accepte pierderi temporare, așteptându-

se să fie rambursate mai târziu. Pentru același autor, instituțiile internaționale reprezintă o oportunitate pentru statele mai slabe de se face auzite, acestea căutând să se alăture unor seturi de aranjamente instituționale. Alăturarea lor depinde modul de organizare al instituției și de felul în care aceasta afectează poziția statului în sistemul internațional.

De asemenea, o altă explicație este reprezentantă de apariția instituțiilor ca și răspuns la existența amenințărilor externe, de natură materială. Statele reacționează la amenințările materiale la adresa securității lor, prin crearea unor aranjamente instituționale care să sporească securitatea lor individuală și colectivă. Aceste aranjamente iau de obicei forma unor alianțe de securitate care sunt proiectate să balanseze împotriva unui stat sau a unui grup de state adversar. Cu toate acestea, aceste instituții nu trebuie să fie alianțe militare, ele putând lua și forma unor aranjamente economice care au ca motiv de bază îmbunătățirea abilităților materiale ale statelor membre de a-și apăra independența și integritatea față de amenințările din afară. Aceste dezvoltări, apărute la câțiva ani, după terminarea Războiului Rece, demonstrează încercările școlii neorealiste de a incorpora în teoria sa rolul instituțiilor internaționale.

Capitolul II. ASEAN. ASEAN este o organizație regională cu o istorie dificilă care își are originile într-o perioadă tumultoasă, unde liniile sferelor de influență trase în mod arbitrar de puteri externe regiunii, precum Uniunea Sovietică, SUA sau fostele puteri coloniale au creat animozități puternice și de durată între statele din Asia de Sud-Est, împărțite între state comuniste, non-comuniste, regiuni noi renăscute după plecarea domnitorilor coloniali și așa mai departe. În esență, ASEAN s-a născut dintr-un astfel de conflict, Indonezia contestând legitimitatea creării unui noi stat numit Federația Malaeziei, un rezultat al tuturor acestor complexități menționate anterior, cele două state intrând în conflict armat, un conflict îmbibat de o explozie naționalistă în Indonezia și de o frică constantă a resurgențelor comuniste. Acest context s-a dovedit nesustenabil pe termen lung.

În consecință, ASEAN, sau mai bine spus cadrul organizației pe care astăzi o cunoaștem drept ASEAN a fost creat pentru a oferi o soluție diferită în scopul rezolvării unor astfel de conflicte regionale, într-un context neprielnic, și anume Războiul Rece. Cu alte cuvinte, dezvoltarea unei organizații regionale avea să servească la creșterea posibilității unei ordini regionale bazate pe neutilizarea forței în relațiile inter-statale din Asia de Sud-Est. Aceasta a făcut posibilă lupta împotriva mișcărilor secesioniste fără interferențe din partea vecinilor cu care aveau conflicte, cum ar fi fost cazul menționat mai sus dintre Indonezia și Malaezia. În acest sens, ASEAN a reprezentat mijlocul prin care statele (fondatoare) din Asia de Sud-Est au făcut front comun împotriva insurgențelor comuniste, căutând să-și asigure stabilitatea internă și regională și dezvoltarea națiunilor în cauză prin susținerea elitelor locale existente la acea vreme, în pofida insurgențelor comuniste.

În timp, evoluția ASEAN a cuprins atât noi prieteni, cât și foști inamici, adăugând noi niveluri de complexitate organizării instituționale, în același context de presiune externă de-a lungul întregii perioade a Războiului Rece, anii '90 alăturându-se state precum Vietnam, Laos sau

Cambodgia. Evoluția ASEAN reflectă această complexitate și etapizare a fundamentelor organizației regionale, reflectând noul grup de membri și context internaționale la fiecare moment dat.

De exemplu, Declarația pentru Zona Păcii, Libertății și Neutralității din 1971 pune accentul pe dreptul fiecărui stat de a-și conduce existența națională fără interferențe externe în afacerile sale interne și setează drept obiective neutralitatea Asiei de Sud-Est în marea luptă dintre marile puteri la acea vreme. Aceasta era o formulă incipientă în care ASEAN încerca să se așeze la nivel regional, creând un cadru normativ ce a servit să încadreze relațiile interne dintre statele membre ale ASEAN și relațiile ASEAN cu alte puteri externe.

În contextul evoluției ASEAN, summitul de la Bali din 1976 reprezintă o piatră de temelie în evoluția instituțională a grupării regionale, făcând primul pas pentru ASEAN în căutarea identității sale politice, concentrându-se pe stabilirea unei abordări comune a securității și a unui cod de conduită pentru reglementarea relațiilor între statele membre. Codificat în cadrul Tratatului de pretenie și cooperare, principiile de conduită ale ASEAN s-au bazat pe un set de norme și principii internaționale care au caracterizat cel mai mic numitor comun dintre partenerii regionali, acestea regăsindu-se între principiile de căpătâi ale sistemului internațional modern, regăsite și Carta ONU.

Ca și în cazul Declarației de la Bangkok, respectul pentru suveranitatea națională a fost propus ca principiul central al ASEAN. ASEAN a fost, de asemenea, descrisă în mod explicit ca un aranjament politic și de securitate, deși caracterizat printr-un nivel scăzut de instituționalizare și lipsit de mecanisme concrete la acea vreme. Summitul de la Bali a subliniat necesitatea unei abordări pașnice a cooperării și a precizat că ASEAN se va ocupa de problemele de securitate prin mijloace politice și economice, mai degrabă decât prin metode militare convenționale, așa cum este afirmat în textul ambelor documente ce au rezultat în urma sa.

Dintre principiile de bază ale ASEAN, fundamentate în urma tuturor evoluției instituționale a organizației, Calea ASEAN și Centralitatea ASEAN sunt cele mai importante, oferind o viziune clară asupra rolului pe care ASEAN îl vede pentru sine la nivel regional. Ideea în sine de Calea ASEAN a existat ca un concept abstract și prost definit de multe ori, neexistând o descriere clară a sa, fiind în mare parte un rezultat al interacțiunilor dintre statele din Asia de Sud-Est și principiile stabilite în cadrul documentelor fondatoare ale organizației. Astfel, Calea ASEAN constă din diverse caracteristici care includ un nivel ridicat de informalitate, practica unui stil diplomatic liniștit, un proces continuu de dialog între membrii ASEAN, disponibilitatea de a exercita autocontrolul, solidaritatea, practica construirii consensului și arta evitării conflictelor. Normele și principiile standard menționate anterior, inclusiv respectarea suveranității naționale și nonintervenția în afacerile interne ale statelor membre, sunt, de asemenea, integrate în acest proces de interacțiune mult mai familial decât restul principiilor înscrise în documentele ASEAN.

Centralitatea ASEAN este unul dintre cele mai des menționate principii în toate declarațiile la nivel de state, reprezentând în esență un angajament al statelor din afara ASEAN conform căruia

acceptă arhitectura instituțională din Asia bazată și centrată pe ASEAN, utilizând-o pentru a extinde arhitectura sau pentru a soluționa probleme și dialoga. Acest principiu este foarte important, deoarece reprezintă în esență obiectivul statelor membre și este și o măsură de compromis acceptată de marile puteri la nivel regional, servind intereselor tuturor.

ASEAN este o grupare de state aflate în curs de dezvoltare, cu ample oportunități economice pentru investitori, iar din punct de vedere geografic se află într-o zonă importantă din punct de vedere strategic, între oceanele Indian și Pacific, de-a lungul unei rute maritime importante în Marea Chinei de Sud și vecini cu China, reprezentând un punct mare de interes pentru expansiunea din ultimele decenii a influenței chineze prin proiecte economice și de natură militară deopotrivă. Toate acestea oferă avantaje statelor ASEAN pentru a accentua importanța ASEAN, realitatea actuală spunându-și cuvântul în acest sens, arhitectura regională instituțională bazându-se pe formule de interacționare multilaterale ce au la bază ASEAN. De asemenea, acestea oferă acoperire diplomatică și oportunități de dialog pentru marile puteri, precum SUA și China, acestea având mai multe canale la dispoziție pentru a-și exercita influența și pentru a dialoga atunci când nu este posibil să facă acest lucru la nivel bilateral.

Capitolul III. Relația ASEAN-China. Creșterea Chinei ca putere economică și militară în regiunea Asia-Pacific are implicații semnificative pentru viitorul strategic și economic al Asiei de Sud-Est. Acest lucru transformă zona Asia-Pacific într-una foarte dinamică în care balanța de putere se află în continuă schimbare, provocând noi alinieri și reconsiderări la nivel strategic. Unul dintre principalele fenomene pe care ascensiunea Chinei le provoacă la nivel regional este una de natură economică, regiunea Asia de Sud-Est cu precădere fiind înaintea Chinei în ceea ce privește dezvoltarea sa economică până în anii '90.

În acest sens, pe arena economică, China apare atât ca o oportunitate, cât și ca o provocare. În domeniul securității, implicațiile acumulării puterii militare de către China, și în principal scopul către care redirecționează aceste resurse sunt o preocupare cheie în regiune, având în vedere în special fricțiunile teritoriale și disputele istorice existente, precum cele existente în Marea Chinei de Sud unde acestea se suprapun cu interese economice și de securitate, pentru toate părțile interesate.

Recunoscând rolul existent al SUA în balanța regională de putere, percepțiile ASEAN la adresa Chinei în Asia de Sud-Est, bazându-se pe argumente cu privire la interdependența economică, o orientare normativă comună și legături instituționale, sunt, de asemenea, independente de factorul SUA. Cu toate acestea, rolul viitor al Chinei în Asia de Sud-Est este probabil să fie modelat mai mult de evoluția sa internă și de relația sa cu alți actori majori, în special cu SUA, decât cu statele din regiunea Asiei de Sud-Est. Totuși, Asia de Sud-Est, care acționează multilateral, are și o oportunitate de a contribui la gestionarea rolului de securitate în regiune al Chinei.

Țările din Asia de Sud-Est au încercat să facă acest lucru evitând o politică de confruntare față de China, în pofida numeroaselor probleme teritoriale și economice controversate din relația

lor. O astfel de politică este evitată de teama de a agita naționalismul chinez și de a provoca răspunsuri ostile din partea Beijingului către vecinii săi din sud. Mai mult, țările ASEAN nu vor să renunțe la posibilitatea de a beneficia de creșterea economică a Chinei. Cu excepția cazului în care și până când China nu va deveni evident expansionistă, Asia de Sud-Est va găzdui China și se va opune unei poziții de izolare, așa cum pare a se formula în politica externă a SUA, continuând cu o politică de engagement..

În același timp, marile state din Asia de Sud-Est vor rezista oricărei tentații de a se alinia strategic cu China, precaută de evoluția sa incertă ca nouă mare putere și de costurile politice (care sunt, în unele cazuri, interne și internaționale) ale unei astfel de alinieri. Pentru a-și susține creșterea economică, China are nevoie de resurse și piețe din Asia de Sud-Est, precum și de un mediu regional stabil, pe care ASEAN îl poate oferi. China necesită, de asemenea, acordul și cooperarea din Asia de Sud-Est pentru a-și realiza ambițiile de lider în Asia și în lume.

Relația sa cu ASEAN este un caz de testare a credibilității Beijingului ca putere mondială concentrată pe engagement și constructivă în acțiunile sale. În timp ce Beijingul rămâne precaut cu privire la presiunea ASEAN asupra litigiului privitor la Marea Chinei de Sud și orientarea pro-SUA a domeniului de Apărare a multora dintre membrii ASEAN, există și motive pentru care Beijingul să vadă Asia de Sud-Est ca o zonă relativ sigură în care să se cultive relații pozitive și reciproc avantajoase, în special începând cu domeniul economic. Beijingul este, de asemenea, conștient de faptul că o relație adversă cu Asia de Sud-Est ar putea să-i mute pe mulți dintre ei către o aliniere mai strânsă cu concurenții Chinei, cum ar fi Japonia și SUA.

Aceste considerente transformă spațiul diplomatic din Asia de Sud-Est și spațiul său extins într-unul extrem de complex, unde o serie de provocări au marcat și vor continua să facă acest lucru în evoluția relațiilor dintre China și ASEAN. Dinamica internă din aceste state reprezintă un factor important, în special în China, unde succesiunea politică și frica față de schimbările sociale și efectele pe care acestea le-ar putea avea asupra dominației PCC-ului domină întotdeauna atenția celor din eșaloanele cele mai înalte ale conducerii politice din China, iar probleme istorice, coloniale și disputele teritoriale ce derivă din acestea și dintr-o istorie complexă a zonei Asiei de Est adaugă întotdeauna provocări relațiilor diplomatice.

De asemenea, cele menționate anterior atrag cu sine probleme mai serioase atunci când provoacă ieșiri naționaliste exacerbate și diminuează grav posibilitățile cooperării și dezvoltării relațiilor pe termen lung. Statele regionale încă se află într-o etapă de dezvoltare, atât din punct de vedere economic, cât și social și pe alte planuri, ceea ce înseamnă că principiile precum cele ce se identifică cu ASEAN Way propus de ASEAN, reprezentând garanții pentru asigurarea suveranității naționale și integrității teritoriale și neamestecului în treburile interne ale altui stat, fac parte din discursul politic al statelor regionale, înfrânând de multe ori procesul politic și diplomatic.

În acest context, relațiile de mare putere, precum cea dintre China și SUA sau China și Japonia își pun amprenta în mod semnificativ asupra dezvoltării relațiilor dintre ASEAN și China,

indiferent de intențiile de moment ale acestora. Toate acestea creează o situație cât se poate de complexă în zona Asiei de Sud-Est, iar problematica Mării Chinei de Sud este cât se poate de exemplară pentru cele menționate mai sus, de-a lungul timpului fiind una dintre problemele majore care au stat în calea unei cooperări mai intense între China și ASEAN. Evenimente recente au demonstrat că zona este un adevărat butoi cu pulbere care poate exploda oricând.

China este un actor cu mare influență și foarte complex pentru ASEAN, deoarece este o mare putere revizionistă ce dorește să își consacre rolul de hegemon regional și mare putere gloablă. Marea Chinei de Sud, unde China reclama drepturi istorice și pe care a militarizat-o din greu în ultimul deceniu, transformând-o practice într-un portavion static, reprezintă una dintre subiectele contondente majore dintre China și ASEAN, impactând în mod direct câțiva dintre membrii grupării ale căror teritorii sunt afectate, și afectând rolul normativ al ASEAN la nivel regional, China insistând asupra impunerii viziunii sale referitor la ceea ce poate fi descris ca drepturile și obligațiile statelor în apele din vecinătatea Chinei.

Relația economică la nivel instituțional dintre ASEAN și China s-a dezvoltat cu adevărat după sfârșitul Războiului Rece, odată cu creșterea economică tot mai considerabilă a Chinei. De exemplu, în timpul crizei financiare din Asia, China a oferit asistență financiară către Thailanda și Indonezia, doi dintre membrii fondatori ai ASEAN, oferind suport pentru un împrumut de la FMI și alegând să nu își devalorizeze moneda, ceea ce a transformat China într-un partener financiar important și respectat de statele ASEAN. Problema este că acest tip de colaborare nu s-a transpus și la nivel politic. În pofida promisiunilor Chinei pentru o dezvoltare pașnică și pentru influențarea cadrului normativ în Asia-Pacific în urma dialogului și colaborării cu ASEAN, calea militaristică și agresivă urmată de China în Marea Chinei de Sud a stopat acest lucru, ASEAN devenind mai mult un instrument utilizat de China pentru atingerea obiectivelor sale proprii, căutând să submineze cadrul ASEAN de a coopera în Asia.

Unul din punctele de reper ale inițiativei drumului maritim al mătăsii, parte a Belt and Road, este dezvoltarea unei infrastructuri maritime extinse în Asia de Sud-Est, Pacificul de Sud și în jurul litoralului Oceanului Indian. Această rețea de facilități are o dimensiune comercială autentică, ce vine să sprijine flotei imensă de comercianți din China, deoarece Beijingul încearcă să construiască o rețea de conexiuni economice care să lege China cu Asia Centrală, Orientul Mijlociu, Africa și Europa. Dar o mare parte din aceasta ar putea fi folosită și pentru a sprijini creșterea operațiunilor de proiecție a puterii în regiune de către forțele militare chineze.

Capitolul IV. Relația ASEAN-SUA și competiția sino-americană. În zona Asiei, deși China este marea putere care se află în mod fizic în regiune, SUA este o putere cu tradiție în Asia, încă de la politica de tip Open Door pornită în secolul al 19-lea de către Washington. Aceasta și-a cimentat poziția în imaginea pe care o putem vedea astăzi în urma celui de-al doilea război mondial, unde spre deosebire alianța Nord-Atlantică din Europa, SUA a creat un sistem de alianțe bilaterale, sistemul de la San Francisco, menit să stăvilească extinderea comunismului și a URSS și să mențină influența SUA în Asia.

De-a lungul anilor, odată cu căderea cortinei de fier și intrarea în perioada de dezvoltare ce urmat încheierii Războiului Rece, SUA și-a stabilit poziția ca și principala putere în Asia. Situația sa a fost mult mai ușor de gestionat datorită schimbărilor majore care aveau loc în China, problemele create de Revoluția Culturală a lui Mao Zedong pregătind scena pentru o revizuire fundamentală a conducerii Chinei și a marii strategii a națiunii, Deng Xiaoping concentrându-se pe revitalizarea și modernizarea Chinei. În consecință, de-a lungul anilor '90 existat o schimbare de paradigmă în Asia, deoarece țările din Asia Pacific au văzut că mediul de securitate modificat oferă noi perspective de cooperare multilaterală, ceea ce a dus la consolidarea unei arhitecturi multilaterale, precum cea centrată în jurul ASEAN. În mare parte, acest lucru a fost posibil datorită faptului că sistemul de alianțe prezidat de SUA a împiedicat apariția unui vid de Securitate, permițând astfel trecerea de la un proces bazat pe balansarea dintre SUA și Uniunea Sovietică la promovarea stabilității regionale prin inițiative de consolidare a încrederii și cooperare pentru un set mai larg de probleme de Securitate, precum pirateria sau alte probleme non-tradiționale.

Problema a fost însă faptul că SUA nu a interacționat foarte mult cu aceste sisteme multilaterale, preferând să accentueze importanța importanța sistemului său bilateral de alianțe. prezentând alianțele cu aliații tradiționali ca fiind cadrul de bază pe care se bazează arhitectura regională de securitate. Însă acest lucru a cauzat o îngrijorare considerabilă în rândul statelor din zona Asiei-Pacifică că alianțele bilaterale ale SUA și organizațiile multilaterale, bazate în principal pe ASEAN, se aflau în concurență directă ca bază pentru arhitectura regională de securitate.

Această percepție a putut fi observată în special de-a lungul administrației Bush, care a avut rezultate destul de mixte în contextul relației dintre SUA și ASEAN, având în principal două considerente. În primul rând, SUA nu părea interesată să fie rămână angajată în Asia pe termen lung, aceasta apărând preocupată în principal cu probleme în Orientul Mijlociu și în Asia Centrală, pornind războiul împotriva terorismului în urma atacurilor teroriste din 2001. În al doilea rând, competiția cu Beijing începuse să se așeze în centrul discursului administrației Bush privind Asia.

Acest lucru a continuat să atârne greu asupra relațiilor dintre ASEAN și SUA chiar și în contextul administrației Obama, iar situația era una complexă la nivel regional. Pe de o parte, amenințarea chineză din punct de vedere militar la adresa statelor din Asia de Sud-Est era cât se poate de reală, însă prezența americană și obiectivul său părea să fie opus față de cel al ASEAN și al statelor din Asia care încercau să conviețuiască cu ASEAN. De cealaltă parte, acest lucru prezintă însă și oportunitatea pentru întărirea relațiilor cu state din Asia pentru a balansa în fața acestei amenințări percepute, însă și colaborarea cu ASEAN într-un nou context. Cu alte cuvinte, răsăritul președinției Obama a oferit o oportunitate serioasă pentru a reaseza SUA în balanța de putere regională în zona Asiei prin întărirea relațiilor cu aliații și partenerii săi din Asia, însă și prin integrarea sa în arhitectura regională, ambele servind la atingerea obiectivelor naționale ale SUA, relația sino-americană ocupând un loc crucial în acest sens.

Soluția găsită de administrația Obama în acest sens a ajuns să fie cunoscut drept pivotul către Asia, sau rebalansarea către Asia, aceasta bazându-se pe o serie de instrumente și obiective

cât se poate de esențiale pentru împlinirea obiectivelor economice și de securitate ale SUA. În primul rând, SUA și-a întărit relațiile cu statele aliate, consolidând capacitățile și rolul acestora pentru a răspunde amenințărilor. În al doilea rând, SUA și-a extins parteneriatele cu noi parteneri din Asia, state în curs de dezvoltare și posibili foști inamici în timpul Războiului Rece, precum Vietnam, stat membru ASEAN. În al treilea rând, SUA s-a angajat pentru un rol mai mare în arhitectura instituțională regională în Asia-Pacific, căutând să-și consolideze prezența prin TPP sau extinderea cooperării cu ASEAN prin recunoașterea centralității ASEAN.

Intensificarea competiției sino-americane și-a pus însă cel mai mult amprenta asupra prezenței SUA în Asia. Conceptul geostrategic de Indo-Pacific, o regiune maritimă cu centrul geografic în Asia de sud-est, reflectă o serie de schimbări la nivel internațional ce au provocat recunoașterea relațiilor economice și de securitate din spațiului ce leagă Pacificul de Vest și Oceanul Indian ca un singur spațiu strategic. Evoluția structurii instituțiilor regionale pornite de la ASEAN demonstrează acest lucru, extinzându-se prin includerea unor state SUA, Rusia, China, India, Japonia, Australia etc., precum summit-ul Asiei de Est.

De asemenea, competiția sino-americană marcată de creșterea în putere pe toate palierele a Chinei și nevoia SUA de a rămâne puterea dominantă la nivel regional reprezintă încă un factor. În contextul extinderii influenței chineze, împingerea Japoniei către vest și atragerea Indiei către est pentru a balansa împotriva Chinei a condus la intersectarea intereselor strategice ale acestora, ducând la formarea Quad-ului dintre Japonia, SUA, India și Australia, al cărui obiectiv este acela de a prezerva status quo-ul în fața revizionismului chinez. Unul din principalele motive pentru alinierea intereselor strategice ale acestor actori, ducând la formularea termenului Indo-Pacific, este China, mai precis expansiunea acesteia din urmă în Oceanul Indian pentru a-și apăra interesele de-a lungul Drumului Maritim al Mătăsii, cât și expansiunea recentă către Pacificul de Vest, în același timp cu eforturile de a domina spațiul maritim din Marea Chinei de Sud și Marea Chinei de Est din primul lanț de insule.

Aceste dezvoltări și-au găsit dezodământul în repornirea Quad-ului, dialogul dintre SUA, Japonia, India și Australia, reprezintă exprimarea conceptului de Indo-Pacific pentru a balansa împotriva Chinei, un actor ce este perceput ca încalcând în mod constant regulile și ca un competitor, încercând transformarea acestor reguli în beneficiul său. Amenințarea reprezentată de revanșismul chinez este una mult mai clară în mandatul lui Xi Jinping decât în perioada lui Hu Jintao, Beijingul angrenându-se clar într-o direcție de politică externă menită să-și asigure dominația regională și să împingă sistemul de norme și reguli în favoarea sa. Totodată, fiecare stat are îngrijorări concrete și particulare față de acțiunile Chinei ce le obligă să acționeze.

Strategia Indo-Pacificului liber și deschis se bazează pe întărirea alianțelor și parteneriatelor cu statele din Asia de sud-est, aceste state mici și mijlocii aflându-se în mijlocul rivalității de mare putere dintre SUA și China. Întărirea cooperării cu acestea joacă un rol central în combaterea revizionismului Chinei, în Strategia de Securitate Națională a SUA menționându-se importanța ASEAN ca „elemente centrale ale arhitecturii și platformelor regionale din Indo-

Pacific pentru promovarea unui ordini libere”. Spațiul maritim reprezintă unul dintre elementele centrale de cooperare ale SUA cu statele din Asia de sud-est, majoritatea dintre fiind parte a disputelor din Marea Chinei de Sud, unde China poartă o campanie revizionistă ce a condus către impunerea unei suveranități de facto asupra vecinătății sale apropiate. În ultima perioadă, SUA s-a concentrat pe furnizarea asistenței în domeniul securității maritime pentru state precum Vietnam, aflate în prima linie în Marea Chinei de Sud, și întărirea relațiilor militare.

În acest context, miza este foarte ridicată, ceea ce complică deciziile pe care statele din Asia de Sud-Est și ASEAN mai pe larg, trebuie să le ia. În ultimele decenii, liderii de a Washington au urmărit cu o neliniște crescândă cum bugetul militar al Chinei a crescut, iar fondurile au fost direcționate în mod disproporționat către dezvoltarea de rachete sofisticate și alte sisteme anti-acces, precum putem vedea acum în Marea Chinei de Sud, care a transformată în lac chinezesc. Scopul principal al acestor programe a fost acela de a impune suveranitatea de facto a Chinei în vecinătatea sa apropiată și de a crește sever costul pentru SUA în cazul în care și-ar trimis forțele aeriene și navale pentru a apăra Taiwanul sau pentru a interfera în alt mod cu obiectivele strategice ale RPC în apele din apropierea Chinei.

China și-a impus pretențiile teritoriale în Marea Chinei de Sud, construind insule artificiale pe recifuri pe jumătate scufundate, de altfel fiind construcții suficient de întinse pentru a găzdui aerodromuri militare și alte facilități. Provocarea de la Beijing la adresa afirmării suveranității Japoniei asupra lanțului de insule Senkaku a devenit extrem de vizibilă, inclusiv prin utilizarea unei flote în creștere de nave de pescuit pentru a juca roluri cvasimilitare și pentru a sublinia prezența chineză. Totodată, avertismentele Chinei către Taiwan de a abandona orice speranță de la a evita negocierile pentru reunificarea politică cu China continentală au devenit din ce în ce mai accentuate și mai agresive.

Documentele curente ale guvernului SUA numesc două obiective militare pentru descurajarea sau victoria împotriva Chinei într-un conflict: negarea dominanței aeriene și maritime a Chinei în interiorul primului lanț insular într-un conflict și dominația armatei SUA în afara primului lanț insular. Contestarea dominanței chineze în interiorul primului lanț insular este motivul pentru care armata SUA urmărește dezvoltarea de noi rachete și artilerie cu rază lungă de acțiune și exercițiile tot mai intense ale Corpului de Marină din armata SUA în insulele din Pacific.

Tensiunile nu au atins încă nivelurile Războiului Rece, așa cum oficialilor chinezi le place să prezinte situația, dar suspiciunile reciproce sunt în creștere. Administrația Trump a luat măsuri pentru a implementa un proces de „decuplare” pentru a reduce dependența Americii de o varietate de exporturi chineze care au aplicații militare sau care ar putea expune SUA și alte state la șantaj, dacă Beijingul va decide brusc că stopeze aceste exporturi, într-o situație similar cu relația actuală dintre China și Australia. SUA par a fi hotărâți să mențină statutul Americii ca putere hegemonică a Asiei de Est.

Capitolul V. ASEAN în Marea Chinei de Sud. Competiția cu SUA adaugă o dimensiune de competiție cu sumă nulă a militarizării Mării Chinei de Sud de către China, ceea ce obligă

deseori statele ASEAN să bată în retragere pentru a menține stabilitatea la nivel regional și pentru a-și asigura propria supraviețuire și interesele sale economice. Competiția dintre SUA și China care are loc la nivel regional și global este privită cu multă atenție de statele ASEAN, deoarece zona Asiei de Sud-Est a devenit un loc de mari tensiuni militare, în special în contextul militarizării zonei de către China și a strategiei Indo-Pacificului liber și deschis condusă de SUA, care a început să capete o caracteristică militară clară, balansând împotriva Chinei prin formarea unui fel de NATO Asiatic compus din parteneri și aliați ai SUA, precum Japonia, Australia, India și chiar și puteri europene ce și-au demonstrat interesul.

Acest lucru duce la o supraaglomerare a regiunii, ASEAN resimțind că principiul Centralității ASEAN este încălcat, în contextul în care ASEAN nu își permite să întoarcă spatele niciuneia dintre cele două părți, căutând să rămână angajată în relații atât cu China cât și cu SUA pentru menținerea stabilității regionale și pentru supraviețuirea statelor membre. Atât SUA, cât și China reprezintă parteneri importanți pentru ASEAN, iar indiferent de percepții acestora la adresa intențiilor celeilalte, SUA rămâne o mare putere cu tradiție în zonă, un promotor al ordinii internaționale bazată pe reguli și dezvoltare economică, iar China este un partener economic major în secolul 21 și o prezență fizică indiscutabilă în vecinătatea sa.

Acest lucru blochează ASEAN pentru că nu poate face o alegere, căutând astfel să balanseze între cele două mari puteri. Cu toate acestea, tensiunile regionale sunt la un nivel foarte ridicat în ultimii ani, chiar obligând ASEAN producă un document prin care adresează îngrijorările sale în contextul militarizării de către China a Mării Chinei de Sud și a strategiei SUA a Indo-Pacificului liber și deschis. Studiul de caz efectuat asupra Mării Chinei de Sud, evoluției situației de acolo și reacțiile individuale ale statelor membre și ale ASEAN ca atare demonstrează dificultățile prin care trece ASEAN pentru a adresa acest dosar, care scoate în evidență provocările dintre complexitatea acestuia și slăbiciunile naturale ale ASEAN ce rezultă din construcția sa. După cum am menționat anterior, ASEAN este o organizație regională cu o istorie dificilă, al cărui obiectiv principal a fost dezvoltarea unui canal, unui proces pentru rezolvarea conflictelor dintre statele non-comuniste din Asia de Sud-Est în alte feluri decât folosind mijloace coercitive.

Acest lucru a dus la punerea accentului pe dreptul fiecărui stat de a-și conduce existența națională fără interferențe externe în afacerile sale interne și pe dezvoltarea în timp a unei mod propriu al ASEAN de a-și conduce diplomația, bazat în principal pe consens, reprezentând aici mai degrabă un cadru multilateral care nu amenință interesele niciunui dintre membri și nu neapărat un proces de a lua o decizie folosind regula majorității sau a unanimității. În 2012, precum și în 2016, Cambodgia a blocat declarațiile ASEAN privind oferirea unei poziții față de Marea Chinei de Sud, susținând poziția Chinei pentru tratarea disputelor din punct de vedere bilateral. În acest context, statele membre ale ASEAN nu au reușit să cadă de acord asupra disputelor maritime în Marea Chinei de Sud duminică, după ce Cambodgia a blocat orice mențiune vizavi de hotărârea Curții de la Haga împotriva Beijingului în declarația lor.

Odată cu răsăritul administrației Duterte în Filipine, noua abordare privind reangajarea țării sale într-un dialog cu China a avut un efect considerabil asupra ASEAN, ducând la reluarea unor negocieri pentru un cod de conduită între ASEAN și China, un proces de altfel interminabil fără rezultate practice pe teren, servind exclusiv intereselor Chinei. China refuză să se alătore unui cod de conduită obligatoriu din punct de vedere legal, care ar putea astfel contesta obiectivul Beijingului de a transforma Marea Chinei de Sud într-un lac chinezesc. Obiecția Chinei față de hotărârea Curții de arbitraj permanente cu privire la cazul Mării Chinei de Sud a fost un exemplu vizibil din partea Chinei cu privire la prezența unei autorități superioare în curtea sa din spate, căutând să se impună prin puterea forțelor sale proprii, utilizând o atitudine de tipul ‘might makes right’.

De asemenea, având în vedere intervalul limitat de timp pentru negocierile COC, China pare să beneficieze cel mai mult de diferențele și puncte de vedere contradictorii apărute între statele ASEAN la masa de negocieri. Între timp, China a stabilit agresiv ceea ce este de fapt un nou status quo pe teren, prin militarizarea insulor din Marea Chinei de Sud și prin normalizarea prezenței și controlului în apele disputate în Marea Chinei de Sud. Făcând acest lucru, China poate fi capabilă să redefinească delimitările geografice din Marea Chinei de Sud, precum și sfera zonelor în litigiu în favoarea interesului său geopolitic.

Centralitatea ASEAN este de asemenea în pericol, proiectul dezvăluind consensul slab al tuturor țărilor ASEAN în negocierea cu China. În ciuda percepției de obicei recunoscută că este esențial consensul pentru ASEAN pentru a face față provocărilor în Marea Chinei de Sud, anumite interese naționale ale membrilor individuali au blocat încercările de a consolida cooperarea și coeziunea regională. Acest lucru provoacă îngrijorarea faptului că norma de consens a ASEAN nu mai susține noile realități și că ceilalți membri pot susține preferințele Beijingului și pot opri ASEAN să ia decizii. De altfel, acesta este unul dintre motoarele strategiei Indo-Pacificului liber și deschis, adică neputința ASEAN de avansa în aceste dosare a provocat apariția unui bloc politico-militar în forma Quad-ului ce îi provoacă competiție la nivel regional.

Concluzii. În concluzie, în primul rând, formula actuală a ASEAN este una naturală, care își regăsește fundația în istoria sa tumultoasă din perioada Războiului Rece, iar caracterul divers al grupării și contextul internațional al Asiei de Sud-Est de-a lungul anilor a forțat dezvoltarea unui stil diplomatic care nu servește neapărat la promovarea intereselor ASEAN la nivel regional, ci la asigurarea abilității membrilor ASEAN de a balansa în interiorul ASEAN, în funcție de interesele naționale ale acestora. Acest lucru transformă ASEAN într-o organizație inflexibilă ce poate intra într-un blocaj.

Acest lucru permite în fapt evitarea ASEAN, la fel cum a făcut China în Marea Chinei de Sud și la fel cum SUA s-a angrenat într-un proces de îngrădire a Chinei, punând în pericol centralitatea ASEAN, iar acest lucru este resimțit de gruparea din Asia de Sud-Est, forțând-o să publice Perspectiva ASEAN asupra Indo-Pacificului în 2018, indicând că însăși relevanța ASEAN este pusă în pericol. În acest context, ASEAN trebuie să își mențină autonomia strategică și să nu

cadă pradă rivalității sino-americe, concentrându-se pe dezvoltarea economiei și intensificarea conectivității, crescând astfel interdependența.

În al doilea rând, în baza acestor mențiuni, ASEAN este forțată prin poziția sa să găsească o cale de mijloc în procesul de balansare între SUA și China, nefiind în interesul său aleagă între cele două mari puteri. După cum am menționat anterior, atât SUA, cât și China reprezintă parteneri importanți pentru ASEAN, iar indiferent de percepțiile acestora la adresa intențiilor celeilalte, SUA rămâne o mare putere cu tradiție în zonă, un promotor al ordinii internaționale bazată pe reguli și dezvoltare economică, iar China este un partener economic major în secolul 21 și o prezență fizică indiscutabilă în vecinătatea sa, amenințarea militară reprezentată de aceasta din urmă fiind un dosar care necesită pragmatism și care trebuie manageriat pe termen lung.